

НАПІВГРУПА СКІНЧЕННИХ ЧАСТКОВИХ ПОРЯДКОВИХ ІЗОМОРФІЗМІВ ОБМЕЖЕНОГО РАНГУ НЕСКІНЧЕННОЇ ЛІНІЙНО ВПОРЯДКОВАНОЇ МНОЖИНИ

Олег Гутік, Максим Щипель

АНОТАЦІЯ. Ми вивчаємо алгебричні властивості напівгрупи $\mathcal{A}_n(L)$ скінченних часткових порядкових ізоморфізмів рангу $\leq n$ нескінченної лінійно впорядкованої множини (L, \leq) . Зокрема описано її ідемпотенти, природний частковий порядок та відношення Гріна на $\mathcal{A}_n(L)$. Доведено, що напівгрупа $\mathcal{A}_n(L)$ стійка та містить щільний ряд ідеалів, а також, що всі конгруенції на напівгрупі $\mathcal{A}_n(L)$ є конгруенціями Ріса.

Oleg Gutik, Maksym Shchypel, The semigroup of finite partial order isomorphisms of a bounded rank of an infinite linear ordered set.

We study algebraic properties of the semigroup $\mathcal{A}_n(L)$ of finite partial order isomorphisms of the rank $\leq n$ of an infinite linearly ordered set (L, \leq) . In particular we describe its idempotents, the natural partial order and Green's relations on $\mathcal{A}_n(L)$. It is proved that the semigroup $\mathcal{A}_n(L)$ is stable and it contains tight ideal series. Moreover, we show that the semigroup $\mathcal{A}_n(L)$ admits only Rees' congruences and every its homomorphic image is a semigroup with tight ideal series.

У цій праці ми користуємося термінологією з монографій [3, 4, 9, 10].

Якщо визначене часткове відображення $\alpha: X \rightarrow Y$ з множини X у множину Y , то через $\text{dom } \alpha$ і $\text{ran } \alpha$ будемо позначати його *область визначення* та *область значень*, відповідно, а через $(x)\alpha$ і $(A)\alpha$ — образи елемента $x \in \text{dom } \alpha$ та підмножини $A \subseteq \text{dom } \alpha$ при частковому відображенні α , відповідно. Також через $\text{rank } \alpha$ будемо позначати ранг часткового відображення $\alpha: X \rightarrow Y$, тобто $\text{rank } \alpha = |\text{dom } \alpha|$.

Якщо S — напівгрупа, то визначатимемо відношення Гріна \mathcal{R} , \mathcal{L} , \mathcal{D} , \mathcal{H} і \mathcal{J} на S так:

$$a\mathcal{R}b \text{ тоді і лише тоді, коли } aS^1 = bS^1;$$

$$a\mathcal{L}b \text{ тоді і лише тоді, коли } S^1a = S^1b;$$

$$a\mathcal{J}b \text{ тоді і лише тоді, коли } S^1aS^1 = S^1bS^1;$$

$$\mathcal{D} = \mathcal{L} \circ \mathcal{R} = \mathcal{R} \circ \mathcal{L};$$

$$\mathcal{H} = \mathcal{L} \cap \mathcal{R}.$$

(див. означення в [3, §2.1] або [5]).

Відношення еквівалентності \mathcal{K} на напівгрупі S називається *конгруенцією*, якщо для елементів a і b напівгрупи S з того, що виконується умова $(a, b) \in \mathcal{K}$ випливає, що (ca, cb) , $(ad, bd) \in \mathcal{K}$, для всіх $c, d \in S$. Відношення $(a, b) \in \mathcal{K}$ також будемо записувати $a\mathcal{K}b$, і в цьому випадку будемо говорити, що *елементи a і b є \mathcal{K} -еквівалентними*. На кожній напівгрупі S існують наступні конгруенції: *універсальна* $\mathcal{U}_S = S \times S$ та *одинична (діагональ)* $\Delta_S = \{(s, s) : s \in S\}$. Такі конгруенції називаються *тривіальними*. Кожен двобічний ідеал I напівгрупи S породжує на ній конгруенцію Ріса: $\mathcal{K}_I = (I \times I) \cup \Delta_S$.

Надалі через $E(S)$ позначатимемо множину ідемпотентів напівгрупи S . Напівгрупа ідемпотентів називається *в'язкою*, а комутативна напівгрупа ідемпотентів — *напівграткою*.

Date: 6 листопада 2024 р.

2020 Mathematics Subject Classification. 20M15, 20M50, 18B40.

Key words and phrases. Інверсна напівгрупа, часткове перетворення, частковий порядковий ізоморфізм, конгруенція, відношення Гріна, стійка напівгрупа.

Якщо S — напівгрупа, то на $E(S)$ визначено частковий порядок: $e \preceq f$ тоді і лише тоді, коли $ef = fe = e$. Так означений частковий порядок на $E(S)$ називається *природним*.

Напівгрупа S називається *інверсною*, якщо для довільного елемента $s \in S$ існує єдиний елемент $s^{-1} \in S$ такий, що $ss^{-1}s = s$ і $s^{-1}ss^{-1} = s^{-1}$ [2]. В інверсній напівгрупі S вище означений елемент s^{-1} називається *інверсним до s* .

Означимо відношення \preceq на інверсній напівгрупі S так: $s \preceq t$ тоді і лише тоді, коли $s = te$, для деякого ідемпотента $e \in S$. Так означений частковий порядок називається *природним частковим порядком* на інверсній напівгрупі S [2]. Очевидно, що звуження природного часткового порядку \preceq на інверсній напівгрупі S на її в'язку $E(S)$ є природним частковим порядком на $E(S)$.

Через $\mathcal{I}(X)$ позначимо множину всіх часткових взаємнооднозначних перетворень множини X разом з такою напівгруповою операцією

$$x(\alpha\beta) = (x\alpha)\beta \quad \text{якщо} \quad x \in \text{dom}(\alpha\beta) = \{y \in \text{dom} \alpha : y\alpha \in \text{dom} \beta\}, \quad \text{для} \quad \alpha, \beta \in \mathcal{I}_\lambda.$$

Напівгрупа $\mathcal{I}(X)$ називається *симетричною інверсною напівгруповою* або *симетричним інверсним моноїдом* над множиною X (див. [3]). Симетрична інверсна напівгрупа введена В. В. Вагнером у працях [1, 2] і вона відіграє важливу роль у теорії напівгруп. Надалі, якщо для $\alpha, \beta \in \mathcal{I}(X)$ виконуються умови $\text{dom} \alpha \subseteq \text{dom} \beta$ і $(x)\beta = (x)\alpha$ для довільного $x \in \text{dom} \alpha$, то будемо писати $\alpha \subseteq \beta$.

Надалі будемо вважати, що (L, \leq) — нескінченна лінійно впорядкована множина. Для елементів $x, y \in L$ умову $x \leq y$ і $x \neq y$ записуватимемо так: $x < y$. Елемент $\alpha \in \mathcal{I}(L)$ називається *частковим порядковим ізоморфізмом*, якщо для довільних $x_1, x_2 \in \text{dom} \alpha$ з $x_1 \leq x_2$ випливає $(x_1)\alpha \leq (x_2)\alpha$. Позаяк \leq — лінійний порядок на L , то для $\alpha \in \mathcal{I}(L)$ і для довільних $x_1, x_2 \in \text{dom} \alpha$ з $(x_1)\alpha \leq (x_2)\alpha$ випливає $x_1 \leq x_2$. Очевидно, що композиція часткових порядкових ізоморфізмів лінійно впорядкованої множини (L, \leq) є частковим порядковим ізоморфізмом, і обернене часткове відображення до часткового порядкового ізоморфізму є знову частковим порядковим ізоморфізмом. Через $\mathcal{OI}(L)$ позначимо напівгрупу всіх часткових порядкових ізоморфізмів лінійно впорядкованої множини (L, \leq) . Очевидно, що $\mathcal{OI}(L)$ — інверсна напівгрупа симетричного інверсного моноїда $\mathcal{I}(L)$ над множиною L .

Для довільного натурального числа n визначимо

$$\mathcal{OI}_n(L) = \{\alpha \in \mathcal{OI}(L) : |\text{dom} \alpha| \leq n\}.$$

Очевидно, що $\mathcal{OI}_n(L)$ — інверсна піднапівгрупа симетричного інверсного моноїда $\mathcal{OI}(L)$ над множиною L . Надалі напівгрупу $\mathcal{OI}_n(L)$ будемо називати *напівгруповою скінченних часткових порядкових ізоморфізмів рангу $\leq n$ лінійно впорядкованої множини (L, \leq)* . Надалі якщо елемент α напівгрупи $\mathcal{OI}_n(L)$ відображає x_1 у y_1, \dots, x_k у y_k , де $x_1, \dots, x_k, y_1, \dots, y_k \in L$, $x_1 < \dots < x_k$, $y_1 < \dots < y_k$, $k \leq n$, то записуватимемо так;

$$\alpha = \begin{pmatrix} x_1 & \cdots & x_k \\ y_1 & \cdots & y_k \end{pmatrix}.$$

Порожнє часткове перетворення множини L будемо позначати символом $\mathbf{0}$. Очевидно, що $\mathbf{0}$ — нуль напівгрупи $\mathcal{OI}_n(L)$.

Однією з класичних задач теорії напівгруп перетворень є дослідження будови напівгрупи перетворень множини, які зберігають структуру множини (геометрію, частковий порядок, топологію), зокрема, коли ці перетворення є локальними, тобто частковими еквівалентностями (частковими ізометріями, частковими порядковими ізоморфізмами, частковими гомеоморфізмами, тощо). У цій праці ми досліджуємо алгебричні властивості напівгрупи $\mathcal{OI}_n(L)$ скінченних часткових порядкових ізоморфізмів обмеженого рангу лінійно впорядкованої множини (L, \leq) . Зокрема описано її ідемпотенти, природний частковий порядок та відношення Гріна на $\mathcal{OI}_n(L)$. Доведено, що напівгрупа $\mathcal{OI}_n(L)$ стійка та містить щільний ряд ідеалів, а також, що всі конгруенції на напівгрупі $\mathcal{OI}_n(L)$ є конгруенціями Ріса.

Лема 1. Нехай (L, \leq) — нескінченна лінійно впорядкована множина. Тоді для довільного натурального числа k і для довільних $x_1, \dots, x_k, y_1, \dots, y_k \in L$ таких, що $x_1 < \dots < x_k, y_1 < \dots < y_k$ існує єдиний частковий порядковий ізоморфізм $\alpha: L \rightarrow L$ такий, що $\text{dom } \alpha = \{x_1, \dots, x_k\}$, $\text{ran } \alpha = \{y_1, \dots, y_k\}$. Більше того, частковий порядковий ізоморфізм $\alpha: L \rightarrow L$ визначається так: $(x_1)\alpha = y_1, \dots, (x_k)\alpha = y_k$.

Доведення. Позаяк (L, \leq) — лінійно впорядкована множина, то кожна скінченна підмножина в (L, \leq) має найменший елемент. За індукцією визначаємо частковий порядковий ізоморфізм $\alpha: L \rightarrow L$ так: $(x_1)\alpha = y_1, \dots, (x_k)\alpha = y_k$. Позаяк множини $\{x_1, \dots, x_k\}, \{y_1, \dots, y_k\}$ скінченні, то такий частковий порядковий ізоморфізм α єдиний. \square

Нагадаємо [8], що напівгрупа S називається *стійкою*, якщо

- (1) $a, b \in S$ і з $Sa \subseteq Sab$ випливає, що $Sa = Sab$,
- (2) $a, b \in S$ і з $aS \subseteq baS$ випливає, що $aS = baS$.

Теорема 1. Нехай (L, \leq) — нескінченна лінійно впорядкована множина. Тоді для довільного натурального числа n напівгрупа $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ є стійкою.

Доведення. Припустимо, що для деяких елементів $\alpha, \beta \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ виконується включення

$$(1) \quad \alpha\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L) \subseteq \beta\alpha\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L).$$

Позаяк $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ — інверсна напівгрупа, то за теоремою 1.17 з [3] маємо, що

$$\alpha\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L) = \alpha\alpha^{-1}\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L) \quad \text{і} \quad \beta\alpha\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L) = \beta\alpha\alpha^{-1}\beta^{-1}\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L),$$

а отже,

$$(2) \quad \alpha\alpha^{-1}\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L) \subseteq \beta\alpha\alpha^{-1}\beta^{-1}\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L).$$

З включення (2) випливає, що $\text{dom } \alpha \subseteq \text{dom } \beta$ і $\text{dom } \alpha \subseteq \text{ran } \beta$. З включення (1) маємо, що існує такий елемент $\gamma \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$, що

$$(3) \quad \alpha = \beta\alpha\gamma.$$

Нехай $\text{rank } \alpha = k \leq n$ і $\text{dom } \alpha = \{x_1, \dots, x_k\}$, причому $x_1 < \dots < x_k$ в (L, \leq) . З рівності (3) випливає, що $(x_1)\beta^{-1} = x_1, \dots, (x_k)\beta^{-1} = x_k$, оскільки (L, \leq) — лінійно впорядкована множина, $\alpha, \beta \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ і $x_1 < \dots < x_k$ в (L, \leq) . Отже, отримуємо, що $(x_1)\beta = x_1, \dots, (x_k)\beta = x_k$, звідки випливає рівність $\alpha = \beta\alpha$. Тоді, очевидно, що $\alpha\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L) = \beta\alpha\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$.

Доведення твердження, що з включення $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)\alpha \subseteq \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)\alpha\beta$ для $\alpha, \beta \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ випливає рівність $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)\alpha = \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)\alpha\beta$, аналогічне з точністю до дуальності. \square

Твердження 1. (1) Ненульовий елемент α напівгрупи $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ є ідемпотентом тоді і лише тоді, коли α — тотожне часткове перетворення.

- (2) $\alpha \preceq \beta$ в $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ тоді і лише тоді, коли $\alpha \subseteq \beta$.
- (3) $\alpha\mathcal{R}\beta$ в $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ тоді і лише тоді, коли $\text{dom } \alpha = \text{dom } \beta$.
- (4) $\alpha\mathcal{L}\beta$ в $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ тоді і лише тоді, коли $\text{ran } \alpha = \text{ran } \beta$.
- (5) $\alpha\mathcal{H}\beta$ в $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ тоді і лише тоді, коли $\alpha = \beta$.
- (6) $\alpha\mathcal{D}\beta$ в $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ тоді і лише тоді, коли $|\text{dom } \alpha| = |\text{dom } \beta|$.
- (7) $\mathcal{D} = \mathcal{J}$ в $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$.

Доведення. Твердження (1) і (1) випливають з означення напівгрупи $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ та описання ідемпотентів симетричного інверсного моноїда $\mathcal{I}(L)$ і природного часткового часткового порядку на ньому (див. [9, підрозділи 1.1 і 3.2]).

Твердження (1) і (1) випливають з означень відношень Гріна \mathcal{R} і \mathcal{L} на $\mathcal{I}(L)$ і твердження 3.2.11 з [9].

Твердження (1) випливає з тверджень (1), (1) і леми 1.

(1) Нехай $\alpha \mathcal{D} \beta$ в $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$. Тоді існує частковий порядковий ізоморфізм $\gamma \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ такий, що $\alpha \mathcal{R} \gamma$ і $\gamma \mathcal{L} \beta$. З тверджень (1) і (1) випливає, що $\text{dom } \alpha = \text{dom } \gamma$ і $\text{ran } \gamma = \text{ran } \beta$. Позаяк β і γ — часткові бієкції, то

$$|\text{dom } \alpha| = |\text{dom } \gamma| = |\text{ran } \gamma| = |\text{ran } \beta| = |\text{dom } \beta|.$$

Припустимо, що $|\text{dom } \alpha| = |\text{dom } \beta|$ для деяких $\alpha, \beta \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$, і нехай

$$\alpha = \begin{pmatrix} x_1 & \cdots & x_k \\ y_1 & \cdots & y_k \end{pmatrix} \quad \text{і} \quad \beta = \begin{pmatrix} u_1 & \cdots & u_k \\ v_1 & \cdots & v_k \end{pmatrix},$$

для деяких $x_1, \dots, x_k, y_1, \dots, y_k, u_1, \dots, u_k, v_1, \dots, v_k \in L$, $x_1 < \dots < x_k$, $y_1 < \dots < y_k$, $u_1 < \dots < u_k$, $v_1 < \dots < v_k$, $k \leq n$. Прийнемо

$$\gamma = \begin{pmatrix} y_1 & \cdots & y_k \\ u_1 & \cdots & u_k \end{pmatrix}.$$

З тверджень (1) і (1) випливає, що $\alpha \mathcal{L} \gamma$ і $\gamma \mathcal{R} \beta$ в $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$, а отже, $\alpha \mathcal{D} \beta$ в $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$.

(1) За теоремою 1 з [8] у стійких напівгрупах відношення Гріна \mathcal{D} і \mathcal{J} збігаються. Далі скористаємося теоремою 1. \square

Нагадаємо [9], що інверсна напівгрупа S називається *комбінаторною*, якщо кожен її \mathcal{H} -клас є одноелементною множиною. З твердження 1(1) випливає

Наслідок 1. $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ — комбінаторна інверсна напівгрупа.

Також з висловлень (1) і (1) твердження 1 випливає такий наслідок.

Наслідок 2. Нехай n — довільне натуральне число. Тоді сім'я

$$\{I_k = \mathcal{O}\mathcal{I}_k(L) : k = 0, 1, \dots, n\}$$

містить усі двобічні ідеали напівгрупи $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$.

Лема 2. Нехай \mathfrak{C} — конгруенція на напівгрупі $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$. Якщо $\alpha \mathfrak{C} \mathbf{0}$ для деякого $\alpha \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$, то $\alpha \mathfrak{C} \beta$ для всіх $\beta \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ таких, що $\text{rank } \beta \leq \text{rank } \alpha$.

Доведення. Розглянемо можливі випадки:

- (1) $\text{rank } \beta = \text{rank } \alpha$;
- (2) $\text{rank } \beta < \text{rank } \alpha$ і $\beta \preceq \alpha$;
- (3) $\text{rank } \beta < \text{rank } \alpha$ і $\beta \not\preceq \alpha$.

(1) Якщо $\text{rank } \beta = \text{rank } \alpha$, то $\text{dom } \beta = \text{ran } \beta = \text{ran } \alpha = \text{dom } \alpha$. За лемою 1 існують часткові порядкові ізоморфізми $\gamma, \delta \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ такі, що $\text{dom } \beta = \text{dom } \gamma$, $\text{ran } \gamma = \text{dom } \alpha$, $\text{dom } \delta = \text{ran } \alpha$ і $\text{ran } \delta = \text{ran } \beta$. Тоді маємо, що $\beta = \gamma \alpha \delta \mathfrak{C} \gamma \mathbf{0} \delta = \mathbf{0}$, а отже, $\beta \mathfrak{C} \mathbf{0}$ і $\beta \mathfrak{C} \alpha$.

(2) Якщо $\text{rank } \beta < \text{rank } \alpha$ і $\beta \preceq \alpha$, то за лемою 1.4.6 з [9] $\beta = \beta \beta^{-1} \alpha \mathfrak{C} \beta \beta^{-1} \mathbf{0}$, а отже, $\beta \mathfrak{C} \mathbf{0}$ і $\beta \mathfrak{C} \alpha$.

(3) Припустимо, що $\text{rank } \beta < \text{rank } \alpha$ і $\beta \not\preceq \alpha$. Нехай A — підмножина в $\text{dom } \alpha$ така, що $|A| = \text{rank } \beta < \text{rank } \alpha$. Прийнемо ε — тотожне відображення множини A . Тоді $\varepsilon \alpha \preceq \alpha$ і $\text{rank}(\varepsilon \alpha) = \text{rank } \beta$. З випадку (1) випливає, що $\varepsilon \alpha \mathfrak{C} \alpha \mathfrak{C} \mathbf{0}$, і за випадком (2) маємо, що $\varepsilon \alpha \mathfrak{C} \beta$, а отже, $\alpha \mathfrak{C} \beta$. \square

Лема 3. Нехай \mathfrak{C} — конгруенція на напівгрупі $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ і $\alpha \mathfrak{C} \beta$ для деяких різних $\alpha, \beta \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ таких, що $\beta \preceq \alpha$. Тоді $\alpha \mathfrak{C} \gamma$ для всіх $\gamma \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ таких, що $\text{rank } \gamma \leq \text{rank } \alpha$.

Доведення. Позаяк $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ — інверсна напівгрупа, то з тверджень 2.3.4(1) і 1.4.7(4) монографії [9] випливає, що $\alpha \alpha^{-1} \mathfrak{C} \beta \beta^{-1}$ і $\alpha \alpha^{-1} \preceq \beta \beta^{-1}$. Також, $\text{rank } \alpha \alpha^{-1} = \text{rank } \alpha$ і $\text{rank } \beta \beta^{-1} = \text{rank } \beta$. Отже, не зменшуючи загальності, можемо вважати, що α і β — ідемпотенти напівгрупи $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$.

Припустимо, що $\text{rank } \alpha = k$ для деякого натурального числа $k \leq n$. Якщо $\text{rank } \beta = 0$, то скористаємося лемою 2. Тому надалі будемо вважати, що $p = \text{rank } \beta \neq 0$ і $p < k$.

Спочатку припустимо, що $p = k-1$ і $\text{dom } \alpha = \{x_1, \dots, x_k\}$. Позначимо $\beta_1 = \beta$. Позаяк L — лінійно впорядкована множина, то за лемою 1 існує частковий порядковий ізоморфізм $\iota_1 \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ такий,

що $\text{dom } \iota_1 = \text{dom } \beta_1$ і $\text{ran } \iota_1 = \text{dom } \alpha \setminus \{y_1\}$, де $y_1 = \max \text{dom } \beta_1$. Тоді $\iota_1 \alpha \iota_1^{-1} = \beta_1$ і $\iota_1 \beta_1 \iota_1^{-1} \neq \beta_1$. Елемент $\iota_1 \beta_1 \iota_1^{-1}$ є ідемпотентом, оскільки

$$\iota_1 \beta_1 \iota_1^{-1} \iota_1 \beta_1 \iota_1^{-1} = \iota_1 \iota_1^{-1} \iota_1 \beta_1 \beta_1 \iota_1^{-1} = \iota_1 \beta_1 \iota_1^{-1}.$$

Також, позаяк $\text{dom } \iota_1 = \text{dom } \beta_1$, то $\beta_1 \iota_1 = \iota_1$, звідки випливає, що $\beta_1 \iota_1 \beta_1 \iota_1^{-1} = \iota_1 \beta_1 \iota_1^{-1}$, а отже, $\iota_1 \beta_1 \iota_1^{-1} \preceq \beta$. Оскільки $\alpha \mathfrak{C} \beta = \beta_1$, то $\beta_2 = \iota_1 \beta_1 \iota_1^{-1} \mathfrak{C} \iota_1 \alpha \iota_1^{-1} = \beta_1$, а отже, $\beta_2 \mathfrak{C} \beta_1 \mathfrak{C} \alpha$. З визначення елемента $\beta_2 \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ випливає, що

$$\text{rank } \beta_2 = \text{rank } \beta_1 - 1 = k - 2.$$

Далі за індукцією для довільного $m = 2, \dots, k$ побудуємо послідовності елементів $\iota_m \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ та ідемпотентів $\beta_{m+1} \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$, які задовольняють умови

- (1) $\iota_m \beta_{m-1} \iota_m^{-1} = \beta_m$ і $\iota_m \beta_m \iota_m^{-1} \neq \beta_m$;
- (2) $\beta_{m+1} = \iota_m \beta_m \iota_m^{-1} \mathfrak{C} \alpha$;
- (3) $\beta_{m+1} \preceq \beta_m$;
- (4) $\text{rank } \beta_{m+1} = k - m - 1$

наступним чином. Оскільки L — лінійно впорядкована множина, то за лемою 1 існує частковий порядковий ізоморфізм $\iota_m \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ такий, що $\text{dom } \iota_m = \text{dom } \beta_m$ і $\text{ran } \iota_m = \text{dom } \beta_{m-1} \setminus \{y_m\}$, де $y_m = \max \text{dom } \beta_m$. Тоді $\iota_m \beta_{m-1} \iota_m^{-1} = \beta_m$ і $\iota_m \beta_m \iota_m^{-1} \neq \beta_m$. Елемент $\iota_m \beta_m \iota_m^{-1}$ є ідемпотентом, оскільки

$$\iota_m \beta_m \iota_m^{-1} \iota_m \beta_m \iota_m^{-1} = \iota_m \iota_m^{-1} \iota_m \beta_m \beta_m \iota_m^{-1} = \iota_m \beta_m \iota_m^{-1}.$$

Також, позаяк $\text{dom } \iota_m = \text{dom } \beta_m$, то $\beta_m \iota_m = \iota_m$, звідки випливає, що $\beta_m \iota_m \beta_m \iota_m^{-1} = \iota_m \beta_m \iota_m^{-1}$, а отже, $\iota_m \beta_m \iota_m^{-1} \preceq \beta_m$. Оскільки $\alpha \mathfrak{C} \dots \mathfrak{C} \beta_{m-1} \mathfrak{C} \beta_m$, то

$$\beta_{m+1} = \iota_m \beta_m \iota_m^{-1} \mathfrak{C} \iota_m \beta_{m-1} \iota_m^{-1} = \beta_m,$$

а отже, $\beta_{m+1} \mathfrak{C} \beta_m \mathfrak{C} \dots \mathfrak{C} \alpha$. З визначення елемента $\beta_{m+1} \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ випливає, що

$$\text{rank } \beta_{m+1} = \text{rank } \beta_m - 1 = k - m - 1.$$

За вище викладеною побудовою маємо, що $\text{rank } \beta_k = 0$, а отже, $\beta_k = \mathbf{0}$ — нуль напівгрупи $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$. Отже, отримали, що $\alpha \mathfrak{C} \mathbf{0}$. Далі скористаємося лемою 2.

Припустимо, що $p < k - 1$. Тоді існує елемент $x \in L$ такий, що $x \in \text{dom } \alpha \setminus \text{dom } \beta$. Нехай ε — тотожне перетворення множини $\text{dom } \alpha \setminus \{x\}$. Очевидно, що $\beta \preceq \varepsilon \preceq \alpha$ і $\text{rank } \varepsilon = \text{rank } \alpha - 1$. Тоді $\varepsilon = \varepsilon \alpha \mathfrak{C} \varepsilon \beta = \beta$, а отже, $\varepsilon \mathfrak{C} \beta$. Звідки випливає, що $\varepsilon \mathfrak{C} \alpha$. Далі скористаємося попередньо доведеним фактом. \square

Лема 4. Нехай \mathfrak{C} — конгруенція на напівгрупі $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ і $\alpha \mathfrak{C} \beta$ для деяких різних $\alpha, \beta \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$. Тоді $\alpha \mathfrak{C} \gamma$ для всіх $\gamma \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ таких, що $\text{rank } \gamma \leq \max\{\text{rank } \alpha, \text{rank } \beta\}$.

Доведення. Позаяк $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ — інверсна напівгрупа, то за твердженнями 2.3.4(1) і 1.4.7(4) з [9] маємо, що $\alpha \alpha^{-1} \mathfrak{C} \beta \beta^{-1}$ і $\alpha \alpha^{-1} \preceq \beta \beta^{-1}$. Також, $\text{rank } \alpha \alpha^{-1} = \text{rank } \alpha$ і $\text{rank } \beta \beta^{-1} = \text{rank } \beta$. Отже, не зменшуючи загальності, можемо вважати, що α і β — ідемпотенти напівгрупи $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$.

Позаяк $\alpha = \alpha \mathfrak{C} \alpha \beta \mathfrak{C} \beta = \beta$, то $\alpha \mathfrak{C} \alpha \beta \mathfrak{C} \beta$. З умови $\alpha \neq \beta$ випливає, що $\alpha \beta \preceq \alpha$ і $\alpha \beta \preceq \beta$. Далі скористаємося лемою 3. \square

Теорема 2. Нехай (L, \leq) — нескінченна лінійно впорядкована множина. Для довільного натурального числа n кожна конгруенція на напівгрупі $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ є конгруенцією Ріса.

Доведення. Нехай α — елемент напівгрупи $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ з $\text{rank } \alpha = k \leq n$ такий, що виконуються умови:

- (1) існує елемент $\beta \neq \alpha$ напівгрупи $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ з $\text{rank } \beta \leq \text{rank } \alpha$ такий, що $\alpha \mathfrak{C} \beta$;
- (2) для довільного $\gamma \in \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ з $\text{rank } \gamma > k$ елемент γ \mathfrak{C} -еквівалентний лише γ у випадку, коли $k < n$.

За лемою 4 усі елементи ідеала $I_k = \mathcal{O}\mathcal{I}_k(L)$ напівгрупи $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$ є \mathfrak{C} -еквівалентними, а отже, конгруенція \mathfrak{C} породжена ідеалом I_k . Очевидно, що одинична та універсальна конгруенції є конгруенціями Ріса на $\mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$, оскільки вони породжені ідеалами $I_0 = \mathbf{0}$ і $I_n = \mathcal{O}\mathcal{I}_n(L)$, відповідно. \square

Зауваження 1. У праці [7] доведено, що на напівгрупі $\mathcal{I}_\omega^n(\overrightarrow{\text{con}})$ усіх часткових порядково-опуклих ізоморфізмів лінійно впорядкованої множини (ω, \leq) рангу $\leq n$ відношення Гріна \mathcal{D} і \mathcal{J} збігаються, і крім того, кожна конгруенція на $\mathcal{I}_\omega^n(\overrightarrow{\text{con}})$ є конгруенцією Ріса. Очевидно, що для довільного натурального числа n напівгрупа $\mathcal{I}_\omega^n(\overrightarrow{\text{con}})$ є піднапівгрупою в $\mathcal{OS}_n(\omega)$.

Нагадаємо [6], що нескінченна підмножина D напівгрупи S називається ω -нестійкою, якщо $sB \cup Bs \not\subseteq D$ для довільних $s \in D$ і нескінченної підмножини B у D . Будемо говорити, що напівгрупа S має щільний ряд ідеалів $J_0 \subseteq J_1 \subseteq \dots \subseteq J_m$, $m \in \mathbb{N}$, якщо J_0 — скінченний ідеал в S і $J_k \setminus J_{k-1}$ — ω -нестійка підмножина в S для довільного $k = 1, \dots, m$.

Надалі через $I_0 \subseteq I_1 \subseteq \dots \subseteq I_n$ позначатимемо ряд ідеалів, визначений у формулюванні наслідку 2. Очевидно, що $I_0 = \{\mathbf{0}\}$. Також з твердження 1 і наслідку 2 випливає, що нескінченна множина $I_k \setminus I_{k-1} \in \mathcal{D}$ -класом напівгрупи $\mathcal{OS}_n(L)$, що складається з елементів рангу k . Отже, для довільного елемента $\alpha \in I_k \setminus I_{k-1}$ і довільної нескінченної множини $B \subseteq I_k \setminus I_{k-1}$ існує елемент $\beta \in I_k \setminus I_{k-1}$ такий, що $\text{dom } \beta \neq \text{ran } \alpha$ або $\text{dom } \alpha \neq \text{ran } \beta$. З вище наведених міркувань і визначення напівгрупової операції на $\mathcal{OS}_n(L)$ випливає, що $\{\alpha\beta, \beta\alpha\} \not\subseteq I_k \setminus I_{k-1}$, а отже, $I_k \setminus I_{k-1}$ — ω -нестійка підмножина в напівгрупі $\mathcal{OS}_n(L)$ для довільного $k = 1, \dots, n$. Отож, ми довели таке твердження

Твердження 2. $I_0 \subseteq I_1 \subseteq \dots \subseteq I_n$ — щільний ряд ідеалів у $\mathcal{OS}_n(L)$ для довільного натурального числа n .

Відомо, що напівгрупи зі щільними рядами ідеалів зберігаються скінченними прямими добутками та гомоморфізмами, для яких кожен елемент з образу має скінченний прообраз [6].

Теорема 3. Нехай (L, \leq) — нескінченна лінійно впорядкована множина, n — довільне натуральне число, S — напівгрупа та $\mathfrak{h}: \mathcal{OS}_n(L) \rightarrow S$ — неанулюючий гомоморфізм. Тоді гомоморфний образ $(\mathcal{OS}_n(L))\mathfrak{h}$ — напівгрупа зі щільними рядами ідеалів.

Доведення. Твердження теореми очевидне у випадку, коли $\mathfrak{h}: \mathcal{OS}_n(L) \rightarrow S$ — ін'єктивний гомоморфізм. Позаяк $\mathfrak{h}: \mathcal{OS}_n(L) \rightarrow S$ — неанулюючий гомоморфізм і за теоремою 2 кожна конгруенція на напівгрупі є конгруенцією Ріса, що існує натуральне число $k \leq n$ таке, що виконуються такі умови:

- (1) $(\alpha)\mathfrak{h} = (\beta)\mathfrak{h}$ для довільних $\alpha, \beta \in I_k$;
- (2) $(\gamma)\mathfrak{h} \neq (\delta)\mathfrak{h}$ для довільних різних $\gamma, \delta \in \mathcal{OS}_n(L) \setminus I_k$.

Отож, отримуємо, що гомоморфний образ $(I_k)\mathfrak{h}$ — нуль напівгрупи $(\mathcal{OS}_n(L))\mathfrak{h}$, а також, що звуження $\mathfrak{h}|_{\mathcal{OS}_n(L) \setminus I_k}: \mathcal{OS}_n(L) \setminus I_k \rightarrow S$ гомоморфізму \mathfrak{h} є ін'єктивним відображенням. З останньої умови випливає, що множина $(I_m)\mathfrak{h} \setminus (I_{m-1})\mathfrak{h}$ — ω -нестійка підмножина в напівгрупі $(\mathcal{OS}_n(L))\mathfrak{h}$ для довільного $m = k+1, \dots, n$. Справді, для довільних елементів $a, b \in (I_m)\mathfrak{h} \setminus (I_{m-1})\mathfrak{h}$ ($m = k+1, \dots, n$), їхні повні прообрази $(a)\mathfrak{h}^{-1}$ і $(b)\mathfrak{h}^{-1}$ є одноелементними підмножинами в напівгрупі $\mathcal{OS}_n(L)$. Нехай $\alpha = (a)\mathfrak{h}^{-1}$ і $\beta = (b)\mathfrak{h}^{-1}$. Тоді $\alpha, \beta \in I_m \setminus I_{m-1}$, і з визначення напівгрупової операції на $\mathcal{OS}_n(L)$ випливає, що $\{\alpha\beta, \beta\alpha\} \not\subseteq I_m \setminus I_{m-1}$. Звідси, врахувавши умови (1) і (2), отримуємо, що виконується хоча б одна з умов або

$$ab = (\alpha)\mathfrak{h}(\beta)\mathfrak{h} = (\alpha\beta)\mathfrak{h} \notin (I_m)\mathfrak{h} \setminus (I_{m-1})\mathfrak{h},$$

або

$$ba = (\beta)\mathfrak{h}(\alpha)\mathfrak{h} = (\beta\alpha)\mathfrak{h} \notin (I_m)\mathfrak{h} \setminus (I_{m-1})\mathfrak{h},$$

тобто $(I_m)\mathfrak{h} \setminus (I_{m-1})\mathfrak{h}$ — ω -нестійка підмножина в $(\mathcal{OS}_n(L))\mathfrak{h}$ для $m = k+1, \dots, n$. Отже, виконується твердження теореми. \square

ЛІТЕРАТУРА

- [1] В. В. Вагнер, *К теорин частничных преобразований*, ДАН СССР **84** (1952), 653–656.
- [2] В. В. Вагнер, *Обобщенные группы*, ДАН СССР **84** (1952), 1119–1122.
- [3] A. H. Clifford and G. B. Preston, *The Algebraic Theory of Semigroups*, Vol. I, Amer. Math. Soc. Surveys **7**, Providence, R.I., 1961.

- [4] A. H. Clifford and G. B. Preston, *The Algebraic Theory of Semigroups*, Vol. II, Amer. Math. Soc. Surveys **7**, Providence, R.I., 1967.
- [5] J. A. Green, *On the structure of semigroups*, Ann. Math. Ser. 2 **54** (1951), no. 1, 163–172. DOI: 10.2307/1969317
- [6] O. Gutik, J. Lawson, and D. Repovš, *Semigroup closures of finite rank symmetric inverse semigroups*, Semigroup Forum **78** (2009), no. 2, 326–336. DOI: 10.1007/s00233-008-9112-2
- [7] O. V. Gutik and O. B. Popadiuk, *On the semigroup $\mathcal{B}_\omega^{\mathcal{F}_n}$, which is generated by the family \mathcal{F}_n of finite bounded intervals of ω* , Carpathian Math. Publ. **15** (2023), no. 2, 331–355. DOI: 10.15330/cmp.15.2.331-355
- [8] R. J. Koch and A. D. Wallace, *Stability in semigroups*, Duke Math. J. **24** (1957), no. 2, 193–195. DOI: 10.1215/S0012-7094-57-02425-0
- [9] M. Lawson, *Inverse Semigroups. The Theory of Partial Symmetries*, Singapore: World Scientific, 1998.
- [10] M. Petrich, *Inverse Semigroups*, John Wiley & Sons, New York, 1984.

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ІВАНА ФРАНКА, УНІВЕРСИТЕЦЬКА 1, ЛЬВІВ, 79000, УКРАЇНА
Email address: oleg.gutik@lnu.edu.ua, maksym.shchypel@lnu.edu.ua